

זצניה מזרחית *Seetzenia lanata* - צמח אדום הפורח

באזור אילת (מרץ 2017)

כתבה: ערגה אלוני

זצניה מזרחית *Seetzenia lanata* (זוגניים) היא בן-שיח שרוע קצר-חיים ונדיר בארץ הגדל בהרי אילת. בעבר, הצמח נכלל בסוג זוגן והופרד לסוג נפרד בעיקר בגלל מבנה הפרי המיוחד והיעדר עלי כותרת. הצמח מעוצה בבסיסו, גובהו כ-15 ס"מ. הגבעולים והענפים דקים, קרחים ולעיתים שרועים. המפרקים בולטים, לעיתים בצבע כתום. העלים בשרניים וקרחים, ירוקים-כהים, מסודרים נגדית על הגבעול. העלה מורכב-תלתני, בעל טרף ארוך, בבסיסו עלי לוואי קרומיים קטנים.

זצניה מזרחית. צילמה: ערגה אלוני ©
מימין - צמח מסלעי הרי אילת; במרכז - הצמח שרוע על פני הקרקע; משמאל - העלים התלתניים, הגבעול הקרח והפרח.
להגדלה - לחצו על התמונות

הפרחים קטנים, יושבים בודדים על עוקץ תפרחת ארוך, אורכו עולה על אורך העלה המלווה. הפרח כמעט ולא בולט, הוא חסר עלי כותרת. הגביע ירוק, בן 5 עלים ארוכים מחודדים בראשם. אבקנים 5, גבוהים מהעלי, הזירים בהירים והמאבקים כהים. במרכז עמוד עלי בעל צלקת בהירה בולטת. השחלה עילית. פורח בחודשים פברואר-מרץ. הפרי הלקט מעוגל, בן חמש מגורות חד-זרעיות. על כל מגורה מחפה חישוק ירוק מעובה. הפרי כדורי, הבולט מבין המעטה החופה.

זצניה מזרחית. צילמה: ערגה אלוני ©
 מימין - הצמח בפריחה, במרכז - הפרי; במרכז - פרח; משמאל - סיום הפריחה
להגדלה - לחצו על התמונות

הצמח גדל באזור הרי אילת, בכמה בתי-גידול: במדרונות גיר אבניים, בסלעי יסוד וסלעי גיר, בעיקר על קרקעות סחופות וחמדות חול. הוא גדל באזור תמנע, במלחת עברונה, בנחל עברונה, רודד, עין נטפים, אילת, הר שלמה ומצפה תמר במעלה אילת. אף שבעבר דווח שהוא גדל בערבה, הוא לא נמצא בה. המשותף לכל בתי הגידול הוא אקלים קיצוני יובשני, חם מאוד. בעולם הצמח נפוץ במרוקו, אלג'יר, לוב, ניג'ר, סודן סומליה מצרים כווית ערב הסעודית, דרום אפריקה, פקיסטן אפגניסטן והודו. החלק העיקרי של תחום התפוצה הוא מצפון לסהרה דרך ערב עד רג'סטן, ומקוטע גיאוגרפית מהחלק הדרומי אשר בדרום אפריקה- יש המייחסים לאוכלוסיות שבדרום אפריקה מעמד של מין נפרד.

הזצניה שייכת, יחד עם **זוגן ופגוניה**, לתת-משפחה מיוחדת במשפחת הזוגניים (Subfamily Zygophylloideae), שאופייני לה פרי הלקט בן 5- פרודות, ועלים נגדיים עם 1-3 עלעלים. זוהי קבוצה חשובה המאפיינת את מדבריות סהרה וערב, אשר בה התפצלו במשך האבולוציה הזוגן והפגוניה למינים רבים. לקבוצה זו קשר קדום עם מדבריות דרום אפריקה, כפי שמרמז תחום התפוצה של **הזצניה** הממשיך לדרום אפריקה.

ספרות:

פינברון-דותן נ ודנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א ופולק ג 2007 הספר האדום צמחים בסכנת הכחדה בישראל, כרך א'. רשות הטבע והגנים.

Seetzenia lanata im flora of Pakistan: www.Floraofpakistan.com

Seetzenia lanata im flora of Qatar: www.Floraofqatar.com

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2017 זצניה מזרחית *Seetzenia lanata* - צמח אדום הפורח באזור אילת
(מרץ 2017), פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 4.

<https://www.kalanit.org.il/seetzenia-lanata>